

SEMINCI-65: наперекір пандемії

Ольга Скоморощенко

Міжнародний тиждень кіно у Вальядоліді у 2020 році відбувся за незвичних, безпрецедентних обставин пандемії. Цей МКФ авторського кіно, поціновуваний як такий у всьому світі, лише частково перейшов до режиму онлайн, пропонуючи свої основні програми в реальному режимі з жорстким дотриманням вимог МОЗ, тоді як деякі досить впливові міжнародні кінофориуми Іспанії такого собі дозволити не змогли.

Кадр з фільму «Сніг у Бенідормі». Режисерка Ісабела Койшет. Іспанія, 2020.

Якщо кожного року доповідь директора SEMINCI Хав'єра Ангуло на завершальній пресконференції починалася з повідомлення про кількість глядачів, і щороку ця цифра зростала, досягши на попередньому кінофорумі максимуму (понад 97 тис.), то в 2020-му про це вже не йшлося... Зали заповнювались менш ніж на 30 %, тобто глядачі розміщувались через ряд, а в кожному ряду між глядачами з обох боків було по два вільних місця, і так – повсюдно: у театрі «Кальдерон» – епіцентрі фестивалю, в театрі «Каррі-йон», у LAVA (Мистецька лабораторія Вальядоліду), в обладнаному за сучасними вимогами кінотеатрі «Бродвей» на 11 залів. Кінофестиваль уперше вийшов за межі своїх звичних місць, освоївши територію перед стадіоном Хосе Сорілья для перегляду фільмів із автомобілів, що стало бо-дай незначною компенсацією глядацьких втрат у залах і відповіддю на незмінний інтерес до кіно з боку публіки.

Офіційна програма складалась лише з 13 повнометражних ігрових фільмів. Крім найвищої нагороди («Золотий колосок»), існує «Почесний колосок». Одна з його лауреаток, іспанська акторка кіно, театру і телебачення Чаро Лопес зазначила, що «на губи SEMINCI надягти маску не вдалося!». Лауреатами «Почесного колоска» також стали ще п'ятеро: відомий баскський режисер Хуліо Медем, медик за освітою, який за два десятиліття створив чимало ігрових фільмів, що принесли йому міжнародну славу і нагороди на Каннському фестивалі, в Сан-Себастьяні та на ін. МКФ; акторка театру, кіно і телебачення Марія Гальяна, яка вважається «незмінним обличчям іспанського кіно»; актор Хав'єр Камара, який «прокинувся знаменитим» у 2002-му після виходу фільму Педро Альмодовара «Говоріть до неї»; режисерка й акторка Грасія Керехета, донька видатного баскського продюсера і сценариста Елі-

Наташа Сторк – найкраща акторка фестивалу у фільмі «Підготовка бути разом на невизначений період часу». Режисерка Лілія Хорват. Угорщина, 2020.

аса Керехети, яка, за її висловом, несе кіно у своєму ДНК і яка зняла більше десятка повнометражних ігрових і документальних фільмів; «завсідниця» *SEMINCI* режисерка Ісабель Койшет, яка створила 16 повнометражних ігрових і 15 документальних фільмів, написала вісім книг. Останній її фільм «Сніг у Бенідормі» за власним сценарієм, цього разу відкривав фестиваль у Вальядоліді.

Бенідорм – один із найпрестижніших, найвідоміших у всьому світі іспанський курорт на узбережжі Середземного моря, де ніколи не буває снігу... Саме туди вирішує поїхати банківський службовець із Манчестера Пітер Райорден (Тімоті Сполл) відразу після дострокового виходу на пенсію, щоб відвідати свого брата Даніеля, з яким вони давно не бачились. Фільм настроєвий, атмосферний, що взагалі характерно для Ісабель Койшет. Стосовно «Снігу в Бенідормі» це зумовлено ще й тим, що атмосферними явищами, метеорологією захоплюється його головний герой. Брат так і не зустрів Пітера в аеропорту – він зник невідомо куди, і Пітера поселяють у його помешкання на останньому поверсі одного із хмарочосів, звідки він, щоденно вислуховуючи автовідповідач братового телефону, здійснює свої метеорологічні спостереження. Першого ж дня до нього приходить Алекс, обурена співвласниця нічного клубу-вар'єте, що належить його братові, й доповідає про заборгованість із зарплати. Дуже скоро Пітер усвідомлює, що має відповідати за брата. Коли його викрадають серед білого дня просто на вулиці й кидають до холодильної камери, через те, що брат зник із грошиками ще одного спільника з бізнесу – хазяїна м'ясного магазину, стає зрозуміло, що справи кепські... Врешті-решт, той відпускає його, оскільки Пітер перед тим устиг заявити про зникнення брата до місцевої поліції, яку очолює сестра м'ясника, тож він – поза підозрою... Пітер побачив сніг у Бенідормі в морозильній камері та ще в сувенірі, який дарує йому Алекс, коли він, так і не знайшовши брата, вирішує летіти назад. З нею в нього налагодився своєрідний сентиментальний зв'язок, і він пропонує їй летіти до Англії разом... Сама ж Ісабель Койшет каже, що цей фільм народився з її зачарування місцями, де не буває снігу і всі люди, здавалось би, мають бути неодмінно щасливими.

У 2020 році Іспанія відзначала 100-річчя з дня народження Мігеля Делібеса, класика світової літератури XX ст., який жив у Вальядоліді. *SEMINCI-65* показав два улюблених фільми Делібеса: «Мій дядько» Жака Таті та «Трамвай "Бажання"» Елії Казана. За творами Делібеса свого часу поставлено фільми «Невинні святі», «П'ять годин з Маріо», «Кому віддасть свій голос сеньйор Кайо?». 1993 року *SEMINCI* нагородив письменника Спеціальним «Золотим колоском». А премія фестивалю за найкращий сценарій має його ім'я. Переможці в цій номінації – брати-близнюки Араб Нассір і Тарзан Нассір та жінка-кінодраматург Фадетт Дуард за фільм «Газа – моя любов» (Франція–Німеччина–Португалія–Палестина–Катар). Розповіді про великі речі з допомогою майже невлесних деталей, створити образ головного героя серед складної реальності Сектора Газа, провокуючи при цьому веселий сміх, – з цим завданням успішно впорались три автори фільму. 60-річний рибалка, до того ж сором'язливий старий парубок, у сіті якого потрапляє статуя давньогрецького бога Аполлона, наважується підійти до жінки, яку давно любить, саме завдяки цій знахідці, що створює навколо нього певний ореол слави як такого, що «піймав» бога любові. Палестинці Араб і Тарзан Нассіри виступили ще й режисерами фільму. Поштовхом до написання сценарію стала реальна подія 2014 року, але Хамаз негайно конфіскував цінну знахідку, сподіваючись знайти покупця і тим залагодити фінансові проблеми в країні. Утім, ніхто достеменно не знає, що ж насправді сталося зі статуєю. Брати Нассіри створюють цілісну й довершену розповідь про Сектор Газа, не випускаючи з поля зору ні соціальних, ні економічних проблем, відтворюючи особливості тамтешнього життя, за що отримали ще й другу за значенням фестивальну нагороду – «Срібний колосок». Очевидно, бажання розповісти про свою Палестину додало їм снаги прибути у Вальядолід і прийняти обидві нагороди.

Вшанував фестиваль пам'ять Горана Паскалевича (1947 – 2020), сербського режисера, який у різні роки тричі ставав лауреатом «Золотого колоска» за фільми «Інша Америка» (1995), «Оптимісти» (2006) і «Медовий місяць» (2009). «Золотий колосок» дістався стрічці угорської режисерки Лілі Хорват із довгою та загадковою назвою «Підготовка бути разом на невизначений період часу», поставлений за власним сценарієм і знятий оператором Робертом Малі на півці, що відповідало задуму створити зображальний ряд фільму з певною дозою інтуїтивності й потаємності, властивим атмосфері цієї розповіді про кохання, поєднаної зі страхом, відчайдушною сміливістю і певною мірою безумства. Марта, сорокарічна нейрохірург угорського походження, що успішно працює в США, зустрічається на симпозіумі зі своїм співвітчизником, колегою-нейрохірургом, і закохується в нього, усвідомлюючи, що Янош – це саме той, на кого вона очікувала все своє життя. Вони домовляються про наступну зустріч у рідному для обох місті. Марта вилітає зі США до Будапешта, маючи вельми рішучий вигляд під час рутинного огляду в аеропорту, – як жінка, що летить остаточно «здаватись у полон» кохано-

му. Проте він так і не з'являється в призначений час під годинником на мосту Свободи, що з'єднує обидва береги Дунаю – Буду і Пешт.

Бажання героїні відразу ж повернутись до США різко змінюється в тому ж таки аеропорту: Марта залишається в Угорщині, влаштовується в нейрохірургічну клініку і знімає помешкання, в якому одне з вікон виходить на той самий міст Свободи. Під час однієї зі складних операцій до неї приєднується ще один нейрохірург. Марта оперує в стані екстремальної напруги, тому що це – саме він, той, заради кого вона так рішуче змінила своє життя. Операція завершується успішно, у дворі клініки вона звертається до нього, але чує: «Я вас не знаю!» і падає непритомна... За кілька днів родина хворого завітала до неї з букетом квітів і конвертом, у якому виявилася велика сума грошей. Марта наздоганяє «вдячних» дружину й сина пацієнта й повертає гроші, запевняючи, що вона цілком винагороджена, отримуючи пристойну зарплату. Крім любовної теми, у фільмі проглянула ще й тема корупції як звичного явища в медичних закладах країни. 25-річний син переконує її прийняти хоча б запрошення по вечеряти разом у ресторані. Закоханий молодий чоловік виявляє свої почуття, які вона відхиляє, і тут стає зрозуміло, що фільм ускладнився ще й любовним трикутником. Одного вечора вона бачить свого коханого в супроводі молодої дівчини, з якою він виходить із ресторану. Саме тоді, коли Марту охоплює розпач, до неї приходить закоханий юнак, та вона зачинає перед ним двері. І вже не те, щоб вірна своєму коханню, але скорше самій собі, чи то за інтуїтивним порухом, чи від звички все з'ясовувати до кінця, Марта одного вечора опиняється перед дверима того, про кого не перестає думати. Двері їй відчиняє та сама молода дівчина і каже, що тато не може вийти, тому що він із молодшими сестрами... В темряві й під дощем вона вдивляється у вікна домівки, аж поки батько, спілкуючись з дівчатками, не переводить погляд за вікно і пригадує обличчя своєї колеги на симпозиумі. Мартин коханий – удівець із трьома доньками, який не надав значення їхній домовленості про зустріч, а потім і забув про неї. У фіналі глядач, поглинутий тонким екранним дійством, бачить, як до Мартиної квартири через вікно доставляють краном громіздкі музичні колонки. Піднімають їх після дивана, якого досі не вистачало її помешканню... Фінал стає початком підготовки бути разом на невизначений період часу. За переконанням Лілі Хорват, вибір акторки на головну роль став вирішальним для успіху фільму. Саме Наташу Сторк визнано найкращою акторкою фестивалю, а режисерка удостоїлася ще й Премії найкращому новому режисеру, тож фільм став лідером кінофоруму, зібравши найбільші нагороди.

Найкращим актором був визнаний Шай Авіві, який у фільмі «Ось ми які» (Ізраїль–Італія) втілює образ Аарона, відданого батька, син якого – аутист, що має відбутися до спеціалізованого закладу, а батько їде туди за ним. Режисер Нір Бергман зазначає, що батько перервав свою професійну кар'єру не тільки через сина, любов до якого не викликає жодного сумніву, а й через те, що зазнав професійної і жит-

тевої поразки, а за хворобою сина можна уникнути дати собі у тому звіті. Сценарій написала Дана Ідісіс, для якої це – історія власної родини. Фільм побував у Каннах у 2020 році. Премію найкращому режисеру дістали ex aequo художник анімації Аурель – за повнометражний анімаційний фільм «Хосеп» (Іспанія–Франція–Бельгія), присвячений останньому періоду Громадянської війни в Іспанії, та Іван Острочовський, що зняв стрічку «Слуги» (Словаччина–Румунія–Чехія–Ірландія), дія якої відбувається 1980 року в комуністичній Чехословаччині, коли студенти католицької семінарії мають зробити вибір: погодитись на співробітництво з тоталітарним режимом чи опинитись під драконівським пресом секретної поліції.

Найкращим оператором став Маттіас Дельво, знявши фільм «Хмара в її кімнаті» (Гонконг–Китай, режисер Чжен Лу Сіньюань). Стрічка ця чорно-біла, із змішанням текстур, що відповідає драматургії кінорозповіді про молоді жінки, яка повертається в рідне місто на святкування китайського нового року і яку огортають спогади про давно минулі події, про кохання, що не відбулось, і вулиці міста, якими вона блукає.

Премією за найкращий монтаж нагородили Весселу Мартщевську за фільм «Уроки перської» (Росія–Німеччина–Білорусь) Вадима Перельмана, дія якого відбувається у Франції в 1942 році (сюжет засновано на реальних подіях). Головний герой, заарештований разом із іншими євреями, щоб уникнути розстрілу, видає себе за перса, але йому доведеться давати уроки перської офіцерові концтабору. Вадим Перельман народився у Києві в 1963 році, своїм фільмом він прагнув віддати данину пам'яті жертвам Голокосту.

Міжнародний тиждень кіно продовжив розмову про надважливу тему сучасності, залучивши до своєї програми «Зміни клімату» три повно- і два к/метражних фільми. «Зелений колосок» дістався фільму «Кліматичний вихід» Давіда Бауте (Іспанія). Це історія трьох жінок із різних частин світу, які через зміни клімату разом з іншими мешканцями мають назавжди покинути рідні домівки. Лобуїн із Кенії щодня має пішки далеко ходити за питною водою, Сом з Індії втратила врожай через те, що піднявся рівень води в морі й земля стала солоною та не придатною для землеробства, Ванесса на Карибських островах втратила житло, яке затопило море, а деякі жителі села загинули.

«Місце зустрічі» – друга за значенням конкурсна програма фестивалю, до якої входять перші або другі роботи режисерів. У цій програмі серед 10 повнометражних фільмів переможницею стала режисерка з Ірану Фарнуш Самаді за дебют «Правило 180є». Головна героїня фільму Сара (Сахар Долатшахі), шкільна вчителька, мати п'ятирічної доньки, разом із чоловіком запрошена на весілля в родинному колі на півночі Ірану, але він через завантаженість не може взяти участь у святкуванні, однак не дозволяє поїхати і їй. Тоді Сара приймає самостійне рішення, яке обходиться їй дуже дорого, і вона змушена спокутувати свій «гріх». Бути жінкою в Ірані й порушити чинні норми і правила – це має свою ціну, яка не завжди відповідає закону.

Фарнуш Самаді спиралась на реальну історію своєї подруги. Постановка фільму в Ірані, як розповіла режисерка, є справою складною, а особливо для жінки. Під час роботи над фільмом дехто взагалі не сприймав її всерйоз, тому для неї перемога у Вальядоліді має величезне значення.

На фестивалі в режимі присутності відбувся IV Форум жінок-кінематографісток, у якому взяли участь 16 представниць різних професій, насамперед режисерки, серед них – добре знані Патрісія Ферейра, дебютантка Белен Фунес, фільм якої «Дочка злодія» у 2019 році брав участь у офіційній програмі МКФ у Сан-Себастьяні. На попередньому форумі було поставлено завдання висвітлити, зробити більш помітною участь жінок у кінопроцесі країни та сприяти залученню жінок до навчання кінопрофесіям. Поки що жінок, що беруть участь у процесі виробництва фільмів, тільки 30 %. Цей розрив має зменшуватись, згідно з чинним договором про те, що до 2025 року ця цифра має сягнути 50%. У документальному кіно жіноча присутність більша, тоді як анімація продовжує бути переважно цариною чоловіків.

Популярні серед дітей та юнацтва програми «MINIMINCI» та «SEMINCI для молоді» були об'єднані, до них увійшло 10 ігрових і анімаційних фільмів, створених у 2015-2019 роках, які демонструвались лише в режимі онлайн на спеціально створеній платформі *Filmin*. Замість традиційної програми «Запрошена країна» фестиваль запропонував ретроспективу британського кіно «Free Cinema» (фільми 1956–1973 років; 10 повно- і 8 к/метражних фільмів, серед яких «Озирися у гніві», «В суботу ввечері і в неділю вранці», «Самотність бігуна на довгу дистанцію», «Якщо...»).

Не постраждала позаконкурсна програма «Spanish cinema» (12 повно- і 4 к/метражних ігрових фільми, серед них – «Весілля Роси», автор сценарію і постановниці Ісіяр Больяїн, «Школярки» Пілар Паломеро і вже згаданий «Сентиментальний» Сеска Гая. За роль Хуліо у фільмі «Сентиментальний» Хав'єр Камара висунутий у номінації «Найкращий актор» на премію «Гоя»-2021, яка має відбутися в телематичному режимі, про що засвідчив її ведучий Антоніо Бандерас, а це означає, що у великому концерт-холі його рідної Малаги не буде глядачів, всі номінанти стежитимуть за церемонією зі своїх домівок, а нагороджені виголошуватимуть промови *online*, та й сама церемонія триватиме трохи більше двох годин, замість чотирьох як зазвичай.

Міжнародний тиждень кіно за свої 65 років переживав зміну політичного режиму (від Франко до демократії), економічні кризи, соціальні конфлікти і численні виклики, а в 2020 році мав подолати складності й непевності нещадної пандемії. Хав'єр Ангуло, для якого це був 13-ий фестиваль, звернувся на початку роботи із закликом перетворити цей «поганий вірус», що охопив увесь світ, на «хороший вірус» любові до кіно. У результаті колективного зусилля багатьох, як організаторів фестивалю, так і нечисленних гостей і значно меншої кількості глядачів, цього вдалося досягти – *SEMINCI-65* відбувся!

Вальядолід – Київ

Фільм про відродження і фільм про падіння душі: «Воїн» vs «Леді Макбет»

Анастасія Канівець

Ірфан Кхан у фільмі «Воїн».

Цьогорічний фестиваль «Нове британське кіно», що в умовах карантину відбувся онлайн, презентував добірку повнометражних дебютів сучасних британських режисерів, які свого часу набули широкого розголосу. Сім різних робіт, від трагікомедії про життя підлітка до історичної драми, пропонують досить широкий спектр. Та несподіваним чином дві роботи утворили свого роду диптих, що його можна дещо пафосно означити як «історії про сходження та падіння духу».

«Воїн» Азіфа Кападії (2001) – майже притчева кінооповідь про людину, яка полишає шлях зброї та насильства. Феодальна Індія, надвірне військо місцевого «князька», головним завданням якого є упокорення і без того мирного населення, та його командир, що внаслідок душевного перевороту вирішує покинути службу. Історія розіграна низкою яскравих, хоча не зрідка й небагатьма барвами поданих персонажів-характерів, набір їх традиційний, навіть «архетипний»: сам воїн (стримана і водночас тонка гра Ірфана Кхана), син, зрадливий друг, жорстокий правитель, мудра стара, нарешті, «комічний двійник» героя, крутій і злодій Ріяз, доля якого парадоксальним чином римується із долею героя (Нур Мані). Це працює на універсальність історії, і вона, за всієї насиченості символікою та місцевими культурними реаліями, насправді зрозуміла кожному. Зовні сюжет розгортається навколо протистояння героя та його колишніх «товаришів по зброї». Проте головним стає не це, а те, чи зможе Лафкадія